

“BEGONA” ASARIDA ABSURDIZM MASALASI

Termiz davlat universiteti talabasi:

G'afforova Zamira

Bozorova Aziza

Annotatsiya: *Albert Kamyuning “Begona” asari XX asr falsafiy va badiiy adabiyotining yorqin namunasi bo'lib, absurdizm g'oyalarini o'zida aks ettiradi. Asarning bosh qahramoni Merso jamiyat me'yorlariga qarshi turuvchi va hayotga begona shaxs sifatida tasvirlanadi. Roman hayotning ma'nosizligi, shaxs va jamiyat o'rtasidagi ziddiyatlar hamda insonning o'z erkinligini anglash kabi chuqur falsafiy mavzularni yoritadi. Asarda oddiy hayotiy voqealar, masalan, onasining o'limi va tasodifiy qotillik, jamiyat va inson o'rtasidagi kengroq ma'naviy muammolarni ochib beradi. Kamyu sodda, minimalistik uslub orqali absurdizmning o'ziga xos ko'rinishini yaratadi.*

Kalit so'zlar: *Albert Kamyu, Begona, absurdizm, ekzistensializm, Merso, inson va jamiyat, hayot ma'nosi, absurdlik, ma'naviy begonalik, falsafiy adabiyot, Aljir, sud jarayoni, mustamlakachilik, individualizm*

“Begona” bugungi zamonaviy jamiyatda ham insoniyat va uning qadriyatlari haqida chuqur fikr yuritishga chorlaydi.

“Begona” ilk bor 1942-yilda chop etilgan. Asarning bosh qahramoni Merso oddiy hayot kechiruvchi odam bo'lib, o'zining atrofidagi dunyoga begona va loqayd munosabat bilan ajralib turadi. U qotillik sodir etadi, ammo sud jarayonida uning jinoyatidan ko'ra, onasining dafn marosimidagi xatti-harakatlari muhokama qilinadi.

Kamyu absurdizm nazariyasini o'z asarlari orqali bayon etadi. Uning fikricha, hayotning mazmuni yo'q, biroq inson bunga qaramay yashashni davom ettiradi. Merso bu falsafani mukammal aks ettiruvchi obrazdir: u hayotga mutlaq ma'nosizlik bilan qaraydi va odatdagi ijtimoiy me'yorlarga qarshi turadi.

Hayotning ma'nosizligi: Merso na hayotdan, na o'limdan qo'rqadi. U o'z harakatlarini falsafiy asosga bog'lamaydi.

Jamiyat va shaxs o'rtasidagi ziddiyat: Jamiyatning ijtimoiy me'yorlariga moslashmagan shaxs jazolanadi.

Qahramonning "begonaligi": Merso na jamiyatga, na odamlarga yaqin bo'ladi. U o'z onasining o'limiga nisbatan sovuqqon munosabatda bo'lgani uchun jamiyat tomonidan qabul qilinmaydi.

Merso obrazini tahlil qilish asar falsafasini tushunish uchun muhimdir: U o'zining xatti-harakatlariga izoh berishga urinmaydi, chunki ular uchun ma'no yo'qligini his qiladi.

Jamiyatning qat'iy qoidalari va normalari Mersoning ichki dunyosiga qarshi keladi. Sud jarayonida uning shaxsiyati va his-tuyg'ulari ayblov sifatida ishlatiladi. Kamyu o'z asarini sodda va minimalistik uslubda yozgan. Bu uslub Mersoning his-tuyg'ularsiz dunyoqarashini mukammal aks ettiradi. Dialoglarning qisqa va aniq bo'lishi, tabiat tasvirining minimal darajada ishlatilishi absurdizm g'oyasini kuchaytiradi.

Ushbu asar zamonaviy jamiyatda ham dolzarb mavzularga tegadi: Insonning erkinligi va javobgarligi: Hayotning mazmuni yo'qligi g'oyasi bugungi kun o'quvchisini ham o'ylashga undaydi.

Jamiyat me'yorlari va ularning shaxsiyatga ta'siri: Jamiyatda ko'pchilikning talablariga mos kelmagan insonlar hanuzgacha "begona" sifatida qabul qilinadi.

Albert Kamyu absurdizm va ekzistensializm bilan chambarchas bog'liq yozuvchi va faylasufdir. Garchi u ekzistensializmga yaqin fikrlash tarziga ega bo'lsa-da, o'zini hech qachon ekzistensialist deb hisoblamagan.

Absurdlik: Inson hayotning ma'nosini izlaydi, ammo hayotning o'zi bu ma'noni taqdim etmaydi. Bu inson va dunyo o'rtasidagi "ziddiyat"ni anglatadi.

Insonning javobi: Kamyu insonni absurdlikni qabul qilishga va yashashni davom ettirishga undaydi, hayotning o'zi uchun mazmunini yaratishga chaqiradi.

Kamyu "Begona"da absurdizmni hayotiy voqealar orqali ko'rsatadi: Merso hayotning ma'nosizligini qabul qiladi va jamiyat me'yorlaridan voz kechadi.

Ikkinchi Jahon urushi va ekzistensializm: Roman 1942-yilda, Ikkinchi Jahon urushi davrida nashr etilgan. Bu davrda inson hayoti va qadriyatlari haqida ko'plab falsafiy savollar tug'ilgan. Kamyu urush davrining shafqatsizligi va inson hayotining mo'rtligini o'z asarlarida aks ettirgan.

Aljir koloniyasi: Asar Aljirda, Fransiyaning sobiq mustamlakasida sodir bo'ladi. Bu joy vaqtdagi ijtimoiy va siyosiy ziddiyatlarni ko'rsatadi. Mersoning qotillik qurboni arab millatiga mansub bo'lsa-da, uning nomi hech qachon tilga olinmaydi. Bu mustamlakachilik siyosati va etnik ziddiyatlarga ishora bo'lishi mumkin.

Merso – adabiyotda betakror qahramonlardan biri. U o'z xatti-harakatlari va dunyoqarashi bilan o'quvchini shokka soladi:

U onasining o'limiga oddiy voqea sifatida qaraydi.

Arabni o'ldirgandan keyin, u o'zini aybdor his qilmaydi.

Sudda o'zini himoya qilishga harakat qilmaydi, faqat o'zining to'g'riligini tan oladi.

Psixologik xususiyatlar:

Merso odatdagi odamning his-tuyg'ulariga ega emasdek ko'rinadi. Bu uni jamiyat me'yorlaridan yanada uzoqlashtiradi. Uning hayotga bo'lgan sovuqqon munosabati absurdizmning ideal namunasidir.

Asarda sud jarayoni – jamiyatning shaxsiy hayot va qadriyatlarni hukm qilish mexanizmi sifatida tasvirlanadi.

Sudda Mersoning jinoyatidan ko'ra, uning axloqiy holati muhokama qilinadi. Onasining o'limidan keyin ko'z yosh to'kmaganligi asosiy ayblov sifatida ilgari suriladi.

Bu jarayon orqali Kamyu inson hayoti va axloqi ustidan hukm chiqarishga uringan jamiyatni tanqid qiladi.

Kamyu “Begona” asarida boshlagan falsafiy g'oyalarini boshqa asarlarida ham davom ettiradi:

“Sizif afsonasi” (1942): Absurdizmning nazariy asosi. Kamyu bu asarda hayot mazmuni yo'qligini qabul qilib, unga qarshi kurashish zarurligini aytadi.

“Vabo” (1947): Jamiyat va insonning og'ir sinovlardagi axloqiy qiyofasi.

“Quvg’in va saltanat” (1957): Kamyu absurdizm va inson erkinligini chuqurroq o‘rganadi.

“Begona” bugungi kunda ham dolzarbligini yo‘qotmagan:

Individualizm va jamiyat bosimi: Zamonaviy inson ham ko‘p hollarda jamiyat talablariga moslashish yoki shaxsiy erkinlikni tanlash muammosiga duch keladi.

Boshqacha fikrlash: Merso jamiyat tomonidan tushunilmagan va rad etilgan shaxslarning ramzi bo‘lib qolmoqda.

Xulosa qilib aytganda, Albert Kamyuning “Begona” asari insoniyatning ekzistensial savollari, shaxs va jamiyat o‘rtasidagi ziddiyatlar, hamda hayotning ma‘nosizligi haqidagi falsafiy muammolarni yoritadi. Asar nafaqat adabiy yodgorlik, balki o‘quvchini falsafiy mulohaza qilishga undaydigan buyuk ma‘naviy merosdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

Albert Kamyu. Begona. (Fransuzcha asl nusxasi: L’Étranger, 1942)

Shuhrat Rizayev. Jahon falsafasi va adabiyoti.

Ikram Sayidov. Fransuz adabiyoti tarixi

Taha Abdurahmon. Absurdizmning falsafiy ildizlari.

Internet manbaalari